

ТӨМӨР ЗАМЫН ТЭЭВРИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл, практик шаардлага

1.1.Хууль зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Их Хурлын 2016 оны 19 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал -2030”-ийн 2.1-д “Эдийн засгийн өсөлтийг хангах зам, тээвэр, ложистикийн сүлжээг хөгжүүлнэ” гэж, “Хэрэглэгчийн эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн, эдийн засгийн үр ашигтай, аюулгүй, ая тухтай тээврийн үйлчилгээг өргөжүүлэн хөгжүүлнэ” гэж, “байгаль орчинд ээлтэй дэд бүтэц, тээврийн сүлжээг хөгжүүлэх...” гэж тээврийн салбарын зорилтуудыг тус тус тодорхойлсон.

Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн 2012 оны 07/04 дүгээр “Төмөр замын талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” зөвлөмжөөр “Төмөр замын суурь бүтэц эзэмшигч, тээвэрлэгчтэй холбоотой эрх зүйн зохицуулалтыг тодорхой болгох зорилгоор Төмөр замын тээврийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг Улсын Их Хурлын чуулганаар даруй хэлэлцэж батлах арга хэмжээ авах”-ыг Монгол Улсын Их Хуралд зөвлөмж болгосон.

Түүнчлэн Монгол Улсын Их Хурлын 2010 оны 32 дугаар тогтоолоор баталсан “Төрөөс төмөр замын тээврийн талаар баримтлах бодлого”-ын 5.1-д “Бодлогод заасан зорилтыг хэрэгжүүлж, бодит үр дүнд хүрэхийн тулд түүнийг хэрэгжүүлэх эрх зүйн орчныг бүрдүүлнэ” гэж, 5.2-т “Төмөр замын тээврийн салбарт дагаж мөрдөж байгаа хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, шинэчлэн найруулах, тээвэрлэлтийн үйл ажиллагааны харилцааг хуульчлах замаар төмөр замын тээврийн салбарын эрх зүйн орчныг сайжруулна” гэж, 5.3-т “Суурь бүтэц эзэмшигч, тээвэрлэгч нь тусдаа хуулийн этгээд байж болох бөгөөд өмчийн олон төрөл, хэлбэрийн тээвэрлэгч бий болох орчин, нөхцөлийг бүрдүүлнэ” гэж тус тус заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2017 оны 11 дүгээр тогтоолоор баталсан “Хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”-ийн 72-т “Төмөр замын тээврийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл”-ийг Засгийн газар санаачлан боловсруулахаар тусгасан.

1.2.Практик шаардлага

Монгол Улсын нийгэм, эдийн засаг, олон улс, бүс нутаг дахь өөрчлөлт, шинэчлэлт болон төмөр замын тээврийн салбарын өнөөгийн нөхцөл байдлаас үүдэн салбарын эрх зүйн орчныг сайжруулах дараах практик шаардлага гарч байна:

1. Монгол Улсын нутаг дэвсгэрийн хөгжлийн тэнцвэрийг хангах, улсын эдийн засаг, нийгмийн нэгдмэл орон зайг бэхжүүлэх зорилгоор төмөр замын сүлжээ байгуулахад баримтлах зарчим, харгалзах хүчин зүйлийг тодорхойлж хуульд тусгах шаардлага үүссэн.

2. Сүүлийн 10 гаруй жилийн хугацаанд төмөр замын тээврийн салбарт өмчийн олон хэлбэр бүхий хуулийн этгээд бий болж, хэрэглэгчийн тоо өсч (2007 оны байдлаар суурь бүтэц эзэмшигч, тээвэрлэгч 1, тээвэр зуучийн байгууллага 80 орчим байсан бол өдгөө суурь бүтэц эзэмшигч 3, тээвэрлэгч 3, суурь бүтэц барих, угсрах эрх бүхий 34, дагнасан болон салбар зам, талбай, хөдлөх бүрэлдэхүүн эзэмшигч 220, тээвэр зуучийн байгууллага 213 буюу нийт 500 орчим болсон), үйл ажиллагааны төрөл, чиглэл нэмэгдсэн тул эдгээртэй холбоотой харилцааг хуулиар зохицуулах шаардлага үүссэн.

3. Төмөр замын бүтээн байгуулалтын явцад үүссэн хөрөнгө оруулалт, зураг төсөл, барилгын ажил, захилагчийн хяналт, зөвлөх үйлчилгээ зэрэгтэй холбоотой харилцааг зохицуулах шаардлага бий болсон.

4. Төмөр замын тээврийн зориулалттай зурвас газрыг зориулалтын бусаар эзэмших, ашиглах асуудал гарч байгаа нь холбогдох эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох шаардлагатай байгааг тодорхойлж байна.

5. Төмөр замын тээврийн үйлчилгээний чанар, аюулгүй байдлыг хангах, хэрэглэгч, төмөр замын байгууллагын эрх ашгийг хамгаалах, шударга өрсөлдөх нөхцөлийг боловсронгуй болгох зорилгоор Стандартчилал, техникийн зохицуулалт, тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн тухай хуулийн дагуу төмөр замын тээврийн салбарын техникийн зохицуулалт, тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн тогтолцоог боловсронгуй болгох шаардлага бий болсон.

6. Хуулиас дээгүүр болзол, шаардлагыг дүрэм, журмаар тогтоохоос татгалзаж, дүрэм, журмаар зохицуулж байгаа төмөр замын тээврийн аюулгүй байдал, дэд бүтэц, тээвэрлэлт, тээврийн акт, гомдол гаргах, шийдвэрлэх үйл ажиллагаа, галт тэрэгний хөдөлгөөн зохицуулалт, засвар үйлчилгээ, хөдлөх бүрэлдэхүүн, чингэлэгтэй холбоотой харилцааг хуульчлах шаардлагатай байна.

Хоёр. Хуулийн төслийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлагыг харгалзан, төмөр замын тээврийн харилцаанд хамаарах асуудлыг бүхэлд нь хамруулж суурь зохицуулалтыг хуульчлах, одоо хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй Төмөр замын тээврийн тухай хуулийн хүрээнд үүсээд байгаа зөрчил, хийдэл, давхардлыг арилгах, Монгол Улсын эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэхэд төмөр замын тээврээр дэмжлэг үзүүлэх эрх зүйн орчныг сайжруулах зорилгоор Төмөр замын тээврийн тухай хуулийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлд заасны дагуу хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл хэлбэрээр боловсруулна.

Төсөлд хуулийн зорилтыг “төмөр замаар зорчигч болон ачаа тээвэрлэх, төмөр замын тээврийн аюулгүй байдлыг хангах, төмөр замын дэд бүтцийг байгуулах, дэд бүтэц, хөдлөх бүрэлдэхүүнийг өмчлөх, эзэмших, ашиглахтай холбогдсон харилцааг зохицуулах” гэж тодорхойлно.

Төмөр замын тээврийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл нь 11 бүлэгтэй бөгөөд дараах агуулгатай байхаар боловсруулна:

- Нэгдүгээр бүлэгт нийтлэг үндэслэл буюу хуулийн зорилт, төмөр замын тээврийн хууль тогтоомж, нэр томъёоны тодорхойлолт, төмөр замын тээврийн салбарт баримтлах зарчим;

- Хоёрдугаар бүлэгт төмөр замын тээврийн талаарх төрийн зохицуулалт буюу Улсын Их Хурал, Засгийн газар, Төмөр замын тээврийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, аймаг, нийслэлийн Засаг даргын бүрэн эрх, төмөр замын тээвэр дэх төрийн захиргааны хяналт, галт тэрэгний хөдөлгөөн зохицуулалтын нэгдсэн төвийн чиг үүрэг;

- Гуравдугаар бүлэгт төмөр замын тээврийн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрөл, тохирлын үнэлгээ;

- Дөрөвдүгээр бүлэгт төмөр замын тээврийн зориулалттай газрын талаарх зохицуулалт;

- Тавдугаар бүлэгт төмөр замын сүлжээ, дэд бүтэцтэй холбоотой зохицуулалт буюу төмөр замын сүлжээ байгуулахад баримтлах зарчим, харгалзах хүчин зүйл, төмөр замын дэд бүтцийн төрөл, өмчлөл, эзэмшил, дэд бүтцийн үйлчилгээ, дэд бүтэц эзэмшигчийн эрх үүрэг гэх мэт;

- Зургаадугаар бүлэгт хөдлөх бүрэлдэхүүн, чингэлэгтэй холбоотой зохицуулалт буюу хөдлөх бүрэлдэхүүн, чингэлэг ашиглуулахад тавигдах шаардлага, хөдлөх бүрэлдэхүүн, чингэлгийн операторын эрх, үүрэг, хөдлөх бүрэлдэхүүн, чингэлгийг зохион бүтээх, үйлдвэрлэх, угсрах, сэргээн засварлах гэх мэт;

- Долоодугаар бүлэгт төмөр замаар зорчигч, ачаа, тээш, ачаан тээш тээвэрлэлттэй холбоотой харилцаа, эдгээрийн эрх үүрэг, хариуцлага, акт, гомдлыг шийдвэрлэх зэрэг зохицуулалт;

- Наймдугаар бүлэгт төмөр замын тээврийн аюулгүй байдалтай холбоотой зохицуулалт (аюулгүй байдлыг хангах үндэслэл, аюулгүй байдлын тогтолцоо, аюулгүй байдлын шаардлага, төмөр замын тээврийн осол гологдол, шинжлэн шалгах, хөдөлгөөнийг түр хугацаагаар хязгаарлах, хаах, онцгой нөхцөлийн үед төмөр замын тээврийг зохион байгуулах, төмөр замын тээврийн дайны байдал шилжүүлэх бэлтгэл, гамшгаас хамгаалах дайчилгаа, тээврийн объектыг хамгаалах, тээвэрт нийтийн хэв журмыг сахиулах, аюултай ачааны тээвэрлэлт гэх мэт);

- Есдүгээр бүлэгт төмөр замын байгууллагатай холбоотой зохицуулалт буюу төмөр замын байгууллагын эдийн засаг, санхүүгийн талаарх зарчим, тариф, даатгал гэх мэт;

- Аравдугаар бүлэгт төмөр замын ажилтантай холбоотой зохицуулалт буюу ажилтны хөдөлмөрийн харилцааны онцлог зохицуулалт, тасралтгүй сургалт, нийгмийн баталгаа гэх мэт;

- Арваннэгдүгээр бүлэгт төмөр замын тээврийн бусад асуудал буюу төмөр замын тээвэрт хэрэглэх хэл, цаг, төрийн бус байгууллага, иргэд, хуулийн этгээдийн

оролцоо дэмжлэг болон хууль тогтоомжийг зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлагын талаарх зохицуулалт.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсч болох нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлсэнээр гарах үр дүн

Хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл батлагдсанаар Монгол Улсын нийгэм, эдийн засагт дараах эерэг үр дүн гарна:

1.Төмөр замын дэд бүтэц, хөдлөх бүрэлдэхүүний аюулгүйн тогтолцооны эрх зүйн үндсийг хуульчилснаар хүрээлэн байгаа орчин, галт тэрэгний хөдөлгөөний аюулгүй байдлын түвшин, төр, иргэн, хуулийн этгээдийн хариуцлага дээшилж, олон улс, бүс нутаг, гадаад орны дэвшилтэт технологи эзэмших, хөрөнгө оруулалт татах боломж, нөхцөл сайжирна.

2.Төмөр замын дэд бүтэц, хөдлөх бүрэлдэхүүний өмчлөл, эзэмшил, ашиглалт, төмөр замын тээврийн салбарын үйлдвэрлэл, бүтээн байгуулалттай холбоотой үйл ажиллагаа, хөгжлийн орчин нөхцөл сайжирна.

3.Ачаа болон зорчигч тээвэрлэлттэй холбоотой зарим суурь харилцаа хуулийн хүрээнд илүү тодорхой, нийтэд ойлгомжтой байдлаар зохицуулагдаж төмөр замын сүлжээн дэх хөдлөх бүрэлдэхүүний ашиглалт, өмчийн хэлбэр үл харгалзан төмөр замын тээвэрлэлтийн үйл ажиллагаанд оролцогчдын тэгш оролцоог хангах, хөрөнгө оруулалт, тээврийн үр ашгийг нэмэгдүүлэх боломж бүрдэнэ.

4.Төмөр замын байгууллагын эдийн засаг, санхүүгийн үйл ажиллагааны зарчим, тариф, даатгалтай холбоотой зохицуулалтыг хуульчилснаар төмөр замын тээврийн зах зээлийн төлөөх өрсөлдөөнийг дэмжих, тээврийн бодит өртөгт үндэслэсэн, ашгийн зохих түвшинг хангасан үнэ тарифийн уян хатан бодлогыг хэрэгжүүлэх, салбарын аж үйлдвэрийн бүтцийг төрөлжүүлэн хөгжүүлэх, бүтээмжийг дээшлүүлэх замаар эдийн засгийн тогтвортой өсөлтийг хангахад эерэг нөлөө үзүүлнэ. Түүнчлэн ажилтанд тавигдах шаардлага, ажил, амралтын дэглэм, хөдөлмөрийн сахилга, дэг журам, тасралтгүй сургалт, нийгмийн баталгаа зэрэг ажилтантай холбоотой хөдөлмөрийн харилцааны онцлог зохицуулалт сайжирна.

5.Улсын төсөвт дарамт үүсгэж, орон тоо шинээр нэмэхгүйгээр “Галт тэрэгний хөдөлгөөн зохицуулалтын нэгдсэн төв” УТҮГ-ын одоо байгаа бүтэц, зохион байгуулалтад өөрчлөлт оруулах замаар 2-3 шинжлэн шалгагчтай төмөр замын тээвэр дэх сүйрэл, осол, аюулгүй байдал алдагдсан үйл явдлыг шинжлэн шалгах нэгжийг байгуулан ажиллуулж, төмөр замын тээвэрт гарч байгаа осол, гологдлын шалтгаан, нөхцөлийг шинжлэн зөвлөмж хүргүүлэн хэрэгжилтийг нь хангуулснаар тэдгээрээс урьдчилан сэргийлж, гарах эрсдэлийг бууруулж, учрах хор уршиг багасгана.

6.Одоо хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй Төмөр замын тээврийн тухай хуулийн эрх зүйн зохицуулалтын хүрээнд үүсээд байсан зөрчил, дутагдал, давхардал, хийдэл арилна.

Дөрөв.Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай уялдсан байдал, уг хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийн талаар

Энэ хуулийн төслийг Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуульд нийцүүлэн боловсруулна.

Уг хуулийн төсөлтэй холбогдуулан Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай, Зөрчлийн тухай, Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Төмөр замын тээврийн тухай хуулийг хүчингүй болгох тухай хуулийн төслүүдийг боловсруулж батлуулна.